

εξασφάλιζε την άμεση, ενδεχομένως όμως όχι πλήρη, ικανοποίηση των πιστωτών.

στ. 4-5 Εξαίρεση του προεστού από το Κριτήριο επειδή ήταν διάδικος⁶.

1. Υπονοείται ότι ο ανήλικος ήταν σε ηλικία που μπορούσε να βοηθήσει στη διαχείριση τον θείο του, που θα οριζόταν επίτροπος. Επιτροπεία σε ανήλικο, έστω και χειράφετο δεν ήταν δυνατή, βλ. ΕΚΣ, σσ. 209-210.
2. «Να ενοχλήσει», απαιτώντας το χρέος.
3. Ευφημισμός.
4. Οι αιτούντες να ενημερώσουν και τους λοιπούς δανειστές.
5. Για τον συμβιβασμό πιστωτών στο ισχύον τότε δίκαιο στην Τρανσυλβανία βλ. το διάταγμα της Μαρίας Θηρεσίας, *Cridal-und-Falliten Ordnung* (4.7.1772) στου Fr. Schuler von Libloy, *Siebenbürgische Rechtsgeschichte*, Hermannstadt 1856, το οποίο περιείχε δυσμενείς για τον οφειλέτη διατάξεις. Για το δίκαιο της Κ, βλ. ΕΚΣ, σσ. 202-203.
6. Βλ. ό.π., σσ. 127-131. Πρβλ. Θ. 28(1691) § 6 και 32(1695) § 19 (ό.π., σσ. 307 και 319).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

1773/VII/8

χ. Θωμά Βελλερά

ΑΘΗΝΩΝ

978/φφ 94v-95r
σχ. 161· πρβλ. 105

**Δικαστικός συμβιβασμός. Πληρεξουσιότητα.
Εκκαθάριση, εκποίηση και διανομή κληρονομιαίων. Ενέχυρο.
Απαράγραπτο απαιτήσεων.**

// 1773 Ιουλίου 8 Σημπήνι

^{2/} Τὴν σήμερον ἐσυνάχθημ(εν) ὅλοι μας οἱ ὑποκάτωθεν ὑπογεγραμμ(έν)οι διὰ τὴν ὑπό^{3/}θεςιν τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Ἀδάμη ὅτι μετὰ τὸν θάνατον του ἔστ(ει)λεν <γραμμα> ἢ ἀδελφὴν του ^{4/} ἀπὸ Ἀρβανιτοχόρι καὶ ἔκαμ(εν) ἐπίτροπον καὶ τέλ(ει)ον οἰκοκύρην¹ τὸν κὺρ Καλοκυρίτζη Χα⁵/τζῆ Τύχου νὰ παρασταδῇ νὰ μάσῃ τὰ ὅσα τοῦ εὐρέδθησαν τοῦ μακαρίτου καὶ νὰ τὰ πουλίσουν.
^{6/} Καὶ με τὸ νὰ ζῇ ὁ ἀδελφὸς τοῦ μακαρίτου κὺρ Γεώργι(ος) Ἀδάμη, {καὶ} οὕτως {ὅτι} ὁ ἀδελφὸς του κὺρ Γεώρ^{7/}γιος Ἀδάμη καὶ ὁ ἐπίτροπος τῆς ἀδελφῆς του κὺρ Καλοκυρίτζης ἐστάθησαν καὶ τὰ ἔμασαν ὅλα τὰ ^{8/} τζαβαλικά τοῦ μακαρίτου τὰ ὅσα τοῦ εὐρέδθησαν< > τὰ ὅποια καὶ τὰ ἔκαμαν κατάστιχον ὅλα ξετι^{9/}μώνταστα ὡς διαλαμβάνουν (εἰς) τὸ αὐτὸ κατάστιχον σοῦμα ὅλα φλορήντζια οὐνγκρι<κ>α F 670"2[6] ^{10/} τὰ ὅποια ἄλλα μ(έν) ἐπουλίδησαν μὲ τὴν ντόπ<ι>αν² καὶ ἄλλα μερικὰ ἔμ(ει)ναν ἀπούλητα.

¹ / τὰ ὅσα ἐπουλήθησαν ἐπιάσαν ἄσπρα νάχτι κατὰ τό κατάστιχον ὅπου τὰ
 ἔκαμαν ¹² / ὅλα κατὰ ὄνομα F 437"14
¹³ / ἔτερα ἔμ(ει)ναν ἀπούλητα καὶ ἐμ(ει)ρά<σ>θησαν
 (εἰ)ς δύο μερτικὰ ἀπὸ ¹⁴ / F 76 "-8 ὅπου κάνουν . . . F 152"16
¹⁵ / <κάνουν ὅλα> 589"30
¹⁶ / ἔγιναν καὶ ἔτερα ἔξοδα καὶ ἐπουλίδησαν παρακά-
 του καὶ ἐκ(εἰ)νος ὅπου τὰ ¹⁷ / ἐπούλισεν ἐπῆρεν³ F 80"96
¹⁸ / <σοῦμα> F 670"26
¹⁹ / ἰδοὺ πλέον τῇ ἔγιναν αὐτὰ τὰ ἄνωθεν ἄσπρα
²⁰ / ἐπλέροσαν τὰ χρέ(ει) τοῦ μακαρίτου ὅπου ἐχρεωστοῦσεν καὶ τὰ ὅσα
 ἔξοδα ²¹ / ἔγιναν διὰ θανὴν του καὶ νίκια καὶ ἔτερα ὡς φαίνονται (εἰ)ς τό
 κα²² / τάστιχόν τους γραμμ(έν)α ἕνα πρὸς ἕνα . . . F 364"47
²³ / (εἰ)ναι καὶ τὰ μερασμ(έν)α ὡς ἄνωθεν 152"16
²⁴ / (εἰ)ναι καὶ νάχτι⁴ 72"63
²⁵ / <κάνουν ὅλα> 589"26
²⁶ / αὐτὰ ἐξεκαθαρίσθησαν τοῦ μακαρίτου ἥτις ὅσα ἔπιασαν
 πουλωντας τα F 589"26
²⁷ / ἐπλερώθησαν τὰ χρεῖ του ὡς ἄνωθεν 364"47
²⁸ / αὐτὰ ἔμ(ει)ναν F 213"79
²⁹ / ὥστε μ(έν)ουν τοῦ μακαρίτου δικὰ του νὰ μ(ει)ρασθῶν (εἰ)ς δύο μερτικὰ
 ἕνα τοῦ κυρ ³⁰ / Γεωργίου Ἀδάμη καὶ ἕνα μερ(ος) τῆς ἀδελφῆς τοῦ
 μακαρίτου Ἀφέντρος ἀπὸ Ἀρβανιτο³¹ / χάρι οὐγκρικά φλορίντζια
 τῶν ἀριθμῶν F 213"79
³² / ὥστε (εἰ)ς τὸ κάθε μερτικὸν πέφτουν ἀπὸ οὐγκρικά φλορίντζια ἑκατὸν
 ἔξι καὶ <μ>πανία ³³ / ὀγδόντα ἐνέα. καὶ οὕτως πέρνουν τέλ(ος) ὁ ἄνωθεν
 λογαριασμός καὶ μ(ει)ρασμὸς τοῦ αὐ³⁴ / τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Ἀδάμη.
³⁵ / μετὰ ὅλους τοὺς λογαριασμο<ύ>ς αὐτοὺς ἐπροτοστολόγισεν ὁ κυρ
 Γεώργι(ος) ἀδελφὸς τοῦ μακα³⁶ / ρίτου Ἰωάννου Ἀδάμη διὰ κάτι τζουβαίρικὰ
 ὅπου τὰ (εἰ)χεν ὁ ἀδελφὸς του Ἰωάννης Ἀδάμη ³⁷ / τὰ ὅποια (εἰ)τον
 πατρικὰ τους καὶ δὲν (εἰ)τον μ(ει)ρασμ(έν)α τὰ ὅποια χαλεύωντας τα (εἰ)ς τὰ
 κα³⁸ / τάστιχα τοῦ μακαρίτου τὰ ηῦραμ(εν) γραμμ(έν)α ὅτι ἀλιθῶς (εἰ)τον
 ἀμίραστα. ὅθεν ³⁹ / τὸ ἐκρίναμ(εν) εὐλογον ὅτι τὰ μισὰ (εἰ)ναι τοῦ ἐνὸς καὶ
 τὰ μισὰ τοῦ ἀλλουνοῦ. τὰ ὅποια ⁴⁰ / αὐτὰ (εἰ)δίσματα τὰ (εἰ)χεν σημάδι ὁ
 μακαρίτης (εἰ)ς τὸν κυρ Ἀλέξιον Λαζάρου διὰ χρέος ⁴¹ / ἐδικὸν του καὶ
 χρεωστῶντας καὶ ὁ κυρ Ἀλέξιος Λαζάρου μακαρίτης ἀλλοῦ ἐπάρθησαν
 δ(ει)ναστικῶς // ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ μακαρίτου Ἀλεξίου Λαζάρου ἀπὸ τὸ
 μαγιστράτο τοῦ καστριου καὶ ἐπουλίδισαν φλορήν² / τζια οὐγκρικά ἑκατὸν
 ἀπὸ τὰ ὅποια πεύτουν τοῦ αὐτοῦ κυρ Γεωργίου Ἀδάμη τὰ μισὰ φλο³ /
 ρήντζια οὐγκρικά πενήντα ἀπὸ τὰ πατρικάτου καὶ τέλ(ος) ἀποθανόντος
 καὶ ὁ ἀδελφὸς του τοῦ πεύτουν καὶ ⁴ / αὐτουνοῦ πάλιν τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ
 πενήντα φλορίντζια οὐγκρικά εἴκοσι πέντε. ὥστε ἔχη ⁵ / νὰ πάρη ἀπὸ αὐτὰ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

φλορήντζια οὔγκρικα F 75 " -
⁶/ καὶ τὸ μερτικὸν τοῦ ἀπὸ τὰ ἄνωθεν ὁποῦ τοῦ πέφτουν . . F 106 "89
⁷/ <κάνουν> F 181 "89
⁸/ οὔνγκρικα φλορίντζια ἑκατὸν ὀγδόντα ἓνα καὶ <μ>πανία ὀγδόντα ἐνέα
⁹/ ὥστε (εἶ)ναι τὰ ἄντικρις φλορίντζια οὔνγκρικα 213 "79
¹⁰/ <μένουν> -31 "90
¹¹/ ὥστε μέν(ει) καὶ (εἰ)ς τὴν ἀδελφὴν τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Ἀδάμη αὐτὰ
τὰ οὔ(γκρικα) F τριάντα ἓνα καὶ <μ>πανία ¹²/ ἐναινηῆντα καὶ ἐξεπληρώθηκεν
ὅλο τὸ χρέος τοῦ μακαρίτου Ἰωάννου Ἀδάμη καὶ ἔστω (εἰ)ς ἐνδ(ει)ξιν. ἔτι
¹³/ ἀκόμα γράφωμ(εν) (εἰ)ς (εἰ)δισιν ὅτι ὅσα γράμματα καὶ λογαριασμοί
καὶ κατάστιχα παλιὰ καὶ ¹⁴/ γραφαῖς⁵ ἄχριστες |(εἰ)τον| (εἰ)ς τὴν λάδαν τῆς
κουμπανίας ὁποῦ τὰ (εἰ)χαν βάλη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ¹⁵/ μακαρίτου τὰ
ἐπῆρεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ὁ κύρ Γεώργιος< > μαζί καὶ μερικαῖς ὁμολογίαις
παμ¹⁶/πάλαιαι<ς> ἀπὸ τοὺς 1700 διὰ οὔνγκρικα φλορήντζια 366 τὴν ἐπῆ-
ρεν ὁ Καλοκυρίτζης ἐπίτροπος ¹⁷/ τῆς ἀδελφῆς τοῦ μακαρίτου. ἡ ὁμολογία
(εἶ)ναι καποιανοῦ Γιοβάνου τῆς Φήλκενας ἀπὸ Ἀρ¹⁸/βανιτοχόρι, καὶ πλέον
νὰ μὴν ἔχουν νὰ ζητοῦν παρόνου καμπότες καὶ ἔστω (εἰ)ς ἐνδ(ει)ξιν καὶ
ἀσφάλ(ει)αν.
¹⁹⁻³⁴/ Ἰωάννης. τζηγγ(οῦ) νῦν προεστὴς πρῶ, θωμᾶς βελλερᾶς πρ.,
πέτκ(ος) πέτρ(ου) πρ [χ. Μαν. Κωνσταντίνου], Κωνσταντίν(ος) πρέντα
(εἰ)ς τὸν τόπον τοῦ καπετάν(ου) πρ [χ. Μαν. Κωνσταντίνου], Μανικάτης
σαφράν(ος) πρ., Παλαιολόγης Δημητρί(ου) πρῶ, Μανόλης Κωνσταντίν(ου)
πρῶ, Κυρήτζης χατζή τυχ(ου) ὡς ἐπίτροπος τῆς κυρά ἀφένδρους ἀδελφῆς
τοῦ μακαρήτη βεβεώνω τάνοθεν πρ. Γεώργιος ἀδάμη στρέγω τα ἄνοθεν καὶ
μην εβλέποντας ναταγράψη τα ἔγραψα ἐγὼ ὁ ανιψιός τοῦ διμὸς θεωδώρου
καὶ μαρτιρό:, δίμος θεωδώρου καὶ ανιψιος τοῦ ἄνωθεν διούμου γεωργίου
αδάμη: παρόν καὶ μαρτιρό:

στ. 28, 31 Ο υπολογισμός του καθαρού υπολοίπου που αναγράφεται
εἶναι λανθασμένος (213 " 79 ἀντὶ 224 " 79). Το λάθος προκαλεῖ ἀπορία,
ἀν ἀναλογισθούμε τὴν ἐκπληκτικὴ ἀκρίβεια τῶν λογαριασμῶν σε ἄλλες
ἀποφάσεις τοῦ Κριτηρίου, ὅπως π.χ. σε πολὺπλοκες μετατροπὲς διαφό-
ρων νομισμάτων καὶ ἐκκαθαρίσεις εταιρειῶν.

στ. 35-12[φ 95r] Τα κοσμήματα ἀπὸ τὴν πατρικὴ κληρονομία, που εἶχαν
ἐνεχυρασθεῖ καὶ ἐκποιηθεῖ, διανέμονται μόνον μετὰξὺ τοῦ κληρονομου-
μένου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ, ἐνὼ δὲν διεκδικεῖ μερίδιο ἡ ἀδελφή. Το
πιθανότερο εἶναι ὅτι ἐκείνη εἶχε πάρει τὸ μερίδιό της ὡς προίκα ὅσο
ζούσαν οἱ γονεῖς της. Τα 100 F που διανέμονται εἶναι τὸ υπόλοιπο ἀπὸ
τὸ προϊόν τῆς ἐκποιήσεως τοῦ κατασχεθέντος ἐνεχύρου, μετὰ τὴν ἱκα-
νοποίηση τοῦ δανειστή. Τα κοσμήματα που ἀποτελοῦσαν τὸ ἐνέχυρο⁶
ἦταν ἀξίας πολὺ μεγαλύτερης τῶν 100 F, ἀν υπολογίσουμε ὅτι κάλυψαν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

κεφάλαιο 377 F, τόκους περίπου μιας πενταετίας και τα έξοδα της αναγκαστικής εκτελέσεως⁷.

στ. 13-18 Υπήρχε κάποια ελπίδα να εισπραχθούν οι παλιές χρεωστικές ομολογίες –ή ένα μέρος τους. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι απαιτήσεις ήταν απράγραπτες, δεδομένου ότι μία από τις ανείσπρακτες χρεωστικές ομολογίες είχε εκδοθεί το 1700, ξεπερνούσε δηλαδή ακόμη και την 60ετή παραγραφή του βυζαντινού δικαίου⁸.

Ο συμβιβασμός τεκμαίρεται από το γεγονός ότι οι παραστάντες κληρονόμοι συνυπογράφουν –«στέργουν», «βεβαιώνουν»– την απόφαση⁹. Αφ'ετέρου, πιθανολογείται προηγούμενος εξώδικος συμβιβασμός με τις άλλες κληρονόμους –τις θυγατέρες της άλλης αδελφής Μαρίας–, ή παραίτηση των τελευταίων. Αυτές είχαν ορίσει ως πληρεξούσιο αυτόν που παρίσταται για τη θεία τους (εγγρ. 161), ενώ οι ίδιες δεν μετέχουν καθόλου στην τελική εκκαθάριση και διανομή της κληρονομίας του θείου τους. Συνάγεται επίσης ο συμβιβασμός, ή η παραίτηση, από το γεγονός ότι οι «παμπάλαιες ομολογίες» διανέμονται τυχαία, χωρίς να εκκαθαριστούν. Έτσι, ο κάθε κληρονόμος θα πάρει όσο μπορέσει να εισπράξει από τους οφειλέτες (στ.13-18 [φ 95r]).

1. Πληρεξούσιο και διαχειριστή.

2. Ο συντάκτης ενδεχομένως εννοεί τη *scrittura doppia*, το διπλογραφικό σύστημα καταστιχογραφίας, βλ. Τρ. Ε. Σκλαβενίτη, «Τὰ ἐμπορικὰ ἐγχειρίδια τῆς Βενετοκρατίας καὶ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἡ Ἐμπορικὴ Ἐγκυκλοπαιδεΐα τοῦ Νικολάου Παπαδοπούλου», στου Ν. Παπαδοπούλου, *Ἑρμῆς ὁ Κερδῶς*, ἥτοι *Ἐμπορικὴ Ἐγκυκλοπαιδεΐα*, τ. Α'–Δ' (Βενετία 1815-1817), ανατύπωση Αθήνα, Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ETBA, 1989, τ. Ε', *Παράρτημα τῆς ἀνατύπωσης*, σσ. 26-30.

3. Το ποσό αφορά στα έξοδα και την αμοιβή εκείνου που τα πούλησε, πρβλ. αν., πχ. Μέρος Α', εγγρ. 28.

4. Τα μετρητά που απέμειναν, μετά την αφαίρεση των εξόδων (στ. 17) από το προϊόν της εκποιήσεως των εμπορευμάτων (στ. 12).

5. Γενικά, επιστολές. Εκτός από αλληλογραφία σε λυτά φύλλα –από και προς τον Ι. Αδάμη (πρβλ. BAR, mss. lat. 9)–, ή χειρόγραφα αντίγραφα διαφόρων βιβλίων (έντυπων ή χειρόγραφων), είναι πολύ πιθανό να περιλαμβάνονταν και εμπορικές εγκύκλιοι, για τις οποίες βλ. Χρ. Μούλια, «Τὰ ἐγκύκλια ἐμπορικὰ γράμματα», *Τὰ Ἱστορικά*, τ. 10, τχ. 18-19, (Ιούν., Δεκ.) 1993, σσ. 39-52 (εδώ, σ. 39). Κάτι τέτοιο δικαιολογείται από την ασυνήθιστη για την εποχή παιδεία και γλωσσομάθεια του Ι. Αδάμη, που συνάγονται από τα έργα που συνέγραψε και τους κώδικες της Κ που συνέταξε, βλ. ΕΚΣ, σσ. 61-76, και Αθ. Καραθανάση, *Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Τρανσυλθανίας*, σσ. 95-98. Τα εγκύκλια αυτά εμπορικά γράμματα μπορεί είτε να τα είχε λάβει ο ίδιος είτε να είναι πρόχειρα ή αντίγραφα που συνέταξε για λογαριασμό άλλων

- πραματευτών. Μέχρι τα μέσα περίπου του 18^{ου} αι., αυτοί ήταν, στην καλύτερη περίπτωση, στοιχειωδώς εγγράμματοι χωρίς ευρύτερη παιδεία —όπως συνάγεται από τις υπογραφές και τις εγγραφές που καταχωρίζονται στους κώδικες (αν. Μέρος Α', Γ', Δ').
6. Περιγράφονται στην εγγρ. 105 (1766), στ. 17-24. Πιθανόν να είναι ένα μέρος από τα «πατρικά» τους πράγματα που αναφέρονται αν., Μέρος Δ', εγγρ. 2 (1723).
7. Σχετικά με ό,τι ίσχυε στα τέλη του 18^{ου} αι. για την εκκαθάριση και διανομή «συντροφικής» περιουσίας και «πατρικῶν πραγμάτων» μεταξύ αδελφών που ήταν σύντροφοι, βλ. Νομικόν ΚΒ' § 23.
8. Βλ. και Θ. 29(1691) § 3 (ΕΚΣ, σ. 312).
9. Βλ. ΕΚΣ, σσ. 193 (ii), 176 σημ. 74.

203

1774/Ι/31(20)

978/φ 95v

χ. Θωμά Βελλερά

Απόφαση προδικαστική. Διαδικασία συμβιβασμού πιστωτών σύμφωνα με τον τρανσυλβανικό νόμο. Δήλωση παύσης πληρωμών από τη χήρα — κληρονόμο ενόςπραματευτή. Προδεσμία αναγγελίας δανειστών. Μεσεγγύηση της Κ. Άδεια των δανειστών και της Κ για την εκποίηση ευπαδών εμπορευμάτων.

//

1774 Ιαννουαρίου 31/20

^{2/} Εἰς ταῖς 27/16 τοῦ παρόντος μυνός μᾶς ἐστάλθη ἓνα κομισιόνι ἀπὸ τὸ ἔκλαμπρον τεζα<ου>^{3/} /ρα{ου}ριάτο γραμμ(έν)ο (εἰ)ς ταῖς 10 τοῦ παρόντος μυνός κατὰ τὸ νέο μαζί μὲ μίαν ἰσάν^{4/} /τζιαν τῆς κερά Παουνίτζας ἀπόχ(ει)ρας τοῦ μακαρίτου Παλαιολόγη Δημητρίου ὅπου παρακαλῇ ^{5/} / τὸ ἔκλαμπρον τεζαουραριάτον διὰ νὰ μᾶς δόσῃ τὴν (εἰ)δισιν ὡς (εἰ)ς πρώτην τῆς ἰσάντζιαν. ἐπ(ει)δήτης καὶ αὐ[τῇ] ^{6/} / κατὰ τοὺς κρεδιτόρους ὅπου ἐφανερόθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς τῆς δὲν (εἰ)ναι (εἰ)ς στάσιν ὅ^{7/} / ποῦ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἀποκριθῇ (εἰ)ς τὸ χρέος ὅπου ἐβρέθη καὶ παρακαλ(εἰ) κατὰ τὴν προσταγὴν τὴν ^{8/} / βασιλικὴν ὅπου προστάζ(ει) νὰ γίνῃ καὶ δίδωντάς μας τὸ ἔκλαμπρον τεζαουραριάτον νὰ θεωρίσωμ(εν) τὰ ^{9/} / πάντα, ἐσυνάχθημ(εν) τὴν σήμερον ἡμ(εἰ)ς οἱ ὑποκάτωθεν γεγραμμ(έν)οι καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν ^{10/} / τὴν βασιλικὴν δίδωμ(εν) τὴν (εἰ)δισιν ὅτι ἀπὸ τὴν σήμερον μετὰ τρ(εἰ)ς μῆνες νὰ εὐρεθοῦν ὅλοι ^{11/} / οἱ κρεδιτόριδες ἥγουν, (εἰ)ς τοὺς 1774. ἀπριλίου 31/20. καὶ τότες θέλουν παρθ(εἰ) ὅλα ἔμπροσθεν <τοῦ Κριτηρίου>. ^{12/} / κατὰ δὲ τὴν προσταγὴν πάλιν τὴν βασιλικὴν ὅπου προστάζ(ει) ἀφ' οὗ ὁ ὑποδεσάριος κυρήξῃ τὸν ἐαυ^{13/} / τὸν του διὰ κρέντα